

Opinnäytetyö (AMK)

Energia- ja ympäristötekniikka

2023

Minna Harju

Arjen ilmastoteot ja kestävät elämäntavat osana kehitysvammatyötä

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Energia- ja ympäristötekniikka

2023 | 40 sivua

Minna Harju

Arjen ilmastoteot ja kestävät elämäntavat osana kehitysvammaatyötä

Tämä opinnäytetyö toteutettiin toimeksiantona Kehitysvammaisten Palvelusäätiön Viisas Valinta -hankkeelle tarkoituksena selvittää, miten saavutettava tieto ilmastonmuutoksesta ja sen hillinnästä vaikuttaa arjessa tehtäviin tekoihin kehitysvammaatyössä.

Tutkimuksessa keskityttiin selvittämään tukiasumisen ohjaajien tietämystä kestäväen kehityksen ilmastotavoitteista ennen osallistumista hankkeen järjestämille kursseille ja onko kurssien materiaaleista hyötyä aiheen käsittelyssä kehitysvammaisten asiakkaiden kanssa. Entä nähdäänkö tarvetta lisäkoulutukselle tai -materiaalille?

Teoriaosuus käsittelee kestäväää kehitystä osana ammatillisia opintoja, ympäristökasvatusta ja kehitysvammaisuutta. Opinnäytetyön aineisto kerättiin semi-strukturoituina teemahaastatteluina, joihin osallistui hankkeessa mukana olleita tukiasumisen ohjaajia. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina.

Tuloksista nousi esiin, että ammatillisten opintojen aikana saatu tieto ilmastonmuutoksesta ja ekologisesta kestävydestä koettiin puutteelliseksi. Tällä ei kuitenkaan ollut vaikutusta ohjaajien toimintaan, sillä arjen ilmastoteot näkyivät niin omassa arjessa kuin työelämässä. Lisäkoulutuksen tarve nähtiin työyhteisössä sekä selkokielistä ja kuvilla tuotettua lisämateriaalia tarvitaan haastavaksi koetun aiheen ympärille lisää.

Asiasanat:

Ympäristökasvatus, kehitysvammaisuus, ilmastotyö

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Energy- and Environmental Technology

2023 | 40 pages

Minna Harju

Climate acts and sustainable lifestyle as part of intellectual disability work

This thesis was commissioned by the Viisas Valinta project of the Service Foundation for People with an Intellectual Disability. The aim is to clarify how the knowledge gained about climate change and mitigation affect everyday activities in the field of intellectual disability work.

The researched focused on finding out the knowledge level of supported living instructors about the climate goals of sustainable development before attending the courses organized by the project. The aim was to find out whether the course materials are useful in dealing with the subject with intellectually disabled clients, and if there is a need for additional training or material.

The theoretical part deals with sustainable development as part of professional studies, environmental education, and intellectual disabilities. The material for the thesis was collected via semi-structured individual interviews, in which supported living instructors who participated in the project participated.

The results showed that the knowledge gained during professional studies about climate change and ecological sustainability was perceived as insufficient. However, this had no effect on the activities of the instructors, as everyday climate actions were part of their everyday life and work. The need for additional training was acknowledged in the work community, and additional material produced in simplified language and with pictures is needed around the topic perceived as challenging.

Keywords:

environmental education, intellectual disability, climate acts

Sisältö

1 Johdanto	6
2 Tutkimuksen tarkoitus	8
3 Toteutus	9
3.1 Tutkimusmenetelmä	9
3.2 Haastattelu	9
3.3 Kohderyhmän esittely	10
4 Kestävä kehitys	11
4.1 Agenda2030	11
4.2 Ilmastotyö	12
4.2.1 Viisas Valinta -hanke	12
4.3 Kestävä kehitys ammatillisessa koulutuksessa	15
4.3.1 Kestävä kehitys sosiaali- ja terveysalalla	15
5 Ympäristökasvatus	17
5.1 Ympäristöosaaminen sosiaali- ja terveysalalla	18
5.2 Kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen polkupyörämalli	18
6 Kehitysvammaisuus	22
6.1 Vammaisten henkilöiden oikeudet	23
6.1.1 YK:n yleissopimus	23
6.1.2 Itsemääräämisoikeus	23
6.2 Saavutettavuus	24
6.2.1 Selkokieli	24
7 Tulokset	26
7.1 Tieto ja ajattelun taidot	26
7.2 Toivo ja muut tunteet	26
7.3 Motivaatio ja osallisuus	27
7.4 Arvot	28
7.5 Toiminta ja toiminnan esteet	28

	5
7.6 Tulevaisuus	30
7.7 Kurssimateriaali	30
8 Johtopäätökset	32
8.1 Tietämys kestäväen kehityksen ilmastotavoitteista	32
8.2 Aiheen käsittely ja materiaalin hyödyllisyys	32
8.3 Tarve lisämateriaalille ja -koulutukselle	33
9 Pohdinta	34
Lähteet	36

Liitteet

- Liite 1. Haastattelurunko
- Liite 2. Suostumuslomake ja tietosuoja

Kuvat

Kuva 1: Ote Viisas Valinta -hankkeen kurssimateriaalista.	14
Kuva 2. Viisas Valinta -passi	14
Kuva 3: Kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen polkupyörämalli	19
Kuva 4. Ote Ilmastotekoja arkeen -esitteestä	25

Taulukot

Taulukko 1. Viisas Valinta -hankkeen tavoitteet. (Muokattu lähteestä Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, 2023)	13
Taulukko 2: Unescon asettamat tavoitteet ympäristökasvatukselle. (Muokattu lähteestä Cantell ym. 2020).	17

1 Johdanto

Kansainvälisen ilmastopaneeli IPCC:n ilmastomuutoksen hillintään keskittyvä raportti (2023) maalaa synkkää kuvaa tulevaisuudesta. Pariisin ilmastosopimus rajasi maapallon keskilämpötilan nousun 1,5 asteeseen, mutta ilmastoraportin mukaan edes merkittävät päästöjen vähentämiset eivät estä lämpötilan nousemista yli tavoitteen. Ilmastoraportin mukaan onnistuminen ilmastomuutoksen hillinnässä vaatii koko yhteiskunnan sitoutumisen, jossa vastuullisia valintoja tehdään niin valtioiden, yritysten kuin yksilönkin toimesta.

Suomen kasvihuonepäästöistä kaksi kolmasosaa muodostuu kotitalouksien kulutuksesta. Päästöjä syntyy asumisesta, ravitsemuksesta, liikkumisesta sekä tavaroista ja palveluista. Jotta kulutuksen taso saataisiin ilmastotavoitteiden mukaiseksi, tulisi suomalaisten kotitalouksien hiilijalanjäljen pienentyä 70 % (Ilmastopaneeli 2020).

Sanotaan, että kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa ilmastomuutoksen hidastamiseen, sillä pienikin muutos arjen valinnoissa kestävämpään suuntaan on ilmastoteko. Internet on pullollaan vinkkejä arjen ilmastoteoista, mutta kuinka osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, jos ymmärrettävää tietoa aiheesta ei ole tarjolla? Miten varmistetaan tukea tarvitsevan henkilön mahdollisuus toimia aktiivisena ilmastotyötä tekevänä kansalaisena, jos ympäristöön sopeutumisen taidoissa on vaikeutta? Kuinka opettaa ilmastomuutoksesta ja sen hillinnästä saavutettavalla tavalla?

Tämä opinnäytetyö tehdään toimeksiantona Kehitysvammaisten Palvelusäätiön Viisas Valinta -hankkeelle, joka lisää tuetusti asuvien kehitysvammaisten ja tukea tarvitsevien ihmisten tietämystä omassa arjessa ja lähiympäristössä tehtävistä ilmastoteoista. Opinnäytetyössä haastatellaan hankkeen kursseille osallistuneita tukiasumisen ohjaajia. Tukiasumisen ohjaajien työnkuva on mahdollistaa kehitysvammaiselle itsenäinen asuminen ja antaa jokaiselle yksilöllistä ohjausta ja tukea elämän eri tilanteissa. Tukiasumisen ohjaajien asenteet ja arvot ilmastomuutosta ja sen hillintää kohtaan ovat merkittävässä roolissa kehitysvammaisten ja tukea tarvitsevien ihmisten tietämyksen

lisäämisessä sekä siinä, miten ympäristökasvatusta toteutetaan osana hoitotyötä. Kehitysvammaisten näkökantaa aiheeseen kuvataan tukiasumisen ohjaajien kautta.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten tukiasumisen ohjaajien tietämys kestävästä kehityksestä näyttäytyy ennen Viisas Valinta -hankkeen kursseille osallistumista, kurssin materiaalien hyödyllisyyttä hoitotyössä, sekä minkälaista aiheen käsittely on kehitysvammaisen asiakkaan kanssa. Opinnäytetyön aineiston keruu toteutetaan teemahaastatteluina, tarkoituksena saada mahdollisimman kokonaisvaltainen käsitys haastateltavien kokemuksista ja näkökulmista. Keskustelunomainen tilanne tuo toivon mukaan hankkeelle myös kehitysideoita mahdollista jatkohanketta varten.

2 Tutkimuksen tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten saavutettava tieto ilmastonmuutoksesta ja sen hillinnästä vaikuttaa arjessa tehtäviin tekoihin kehitysvammatyössä. Ilmastonmuutokseen ja sen hillintään vaikuttavien arjen tekoihin liittyvällä saavutettavalla tiedolla tarkoitetaan Viisas Valinta -hankkeen järjestämien kurssien ja työpajojen sisältöä. Opinnäytetyössä selvitetään, mikä on sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten pohjatieto liittyen kestäväan kehitykseen ja arjen ilmastotekoihin sekä miten aihetta on käsitelty opintojen aikana. Minkälaista aiheen käsittely on kehitysvammaisten asiakkaiden kanssa ja onko kurssin materiaaleista ollut hyötyä hoitotyössä. Minkälaiselle lisämateriaalille tai -koulutukselle olisi tarvetta vai onko materiaali ollut riittävä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten tukiasumisen ohjaajien tietämys kestäväan kehityksen ilmastotavoitteista näyttäytyy ennen kurssia?
2. Onko kurssin materiaaleista hyötyä aiheen käsittelyssä kehitysvammaisten asiakkaiden kanssa?
3. Minkälaiselle koulutukselle tai materiaalille olisi tarvetta?

3 Toteutus

3.1 Tutkimusmenetelmä

Tässä opinnäytetyössä hyödynnettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Kyseinen menetelmä valikoitui, sillä opinnäytetyö keskittyy tutkimaan ilmiötä, josta ei ole aiempaa tietoa. Kvalitatiivista menetelmää käyttäen korostuu tutkittavien ihmisten kokemusten ja käsitysten tutkiminen, joka on keskiössä tässä opinnäytetyössä (Hirsjärvi & Hurme 2008, s.21). Tukiasumisen ohjaajien mielipiteet ja näkökulmat tulevat laajemmin esiin, kun kohderyhmää tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

3.2 Haastattelu

Haastattelumenetelmäksi tarkentui semi-strukturoitu teemahaastattelu. Koska tavoitteena oli tutkia haastateltavien mielipiteitä, arvoja ja asenteita, haastattelut pidettiin mahdollisimman avoimena vapaan kerronnan sujumiseksi.

Haastatteluun osallistui neljä tukiasumisen ohjaajaa ja haastattelut pidettiin yksilöhaastatteluina. Haastattelut ajoittuivat tammi-helmikuulle 2023. Ajattelin tutkimuksen tuottavan monipuolisia ja toisistaan vaihtelevia vastauksia, joten oli tärkeää, että keskeiset haastattelua eteenpäin vievät teemat olivat kaikille kuitenkin samat. Suora vuorovaikutus tutkittavien kanssa mahdollisti tarttumaan heidän tuomiin näkökulmiin ja tarvittaessa pyytämään selventämään vastauksia (Hirsjärvi & Hurme 2008, s.34).

Oma aikaisempi työkokemus kehitysvamma-alalta tuki haastateltavien tilanteen tuntemista, joten keskustelunomainen tilanne tuntui luontevimmalta tavalla kerätä aineisto. En antanut tuntemukseni kehitysvamma-alalta vaikuttaa tutkimuskysymyksiin tai keskustelun kulkuun. Haastattelijan roolissa huolehdin, ettei kysymyksissä johdatella eivätkä omat ennakkoluuloni tule haastattelun aikana ilmi. Haastattelurunko (Liite 1) rakentui hyödyntäen Kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen polkupyörämallia, joka esitellään luvussa 5. Ennen

haastatteluiden aloittamista hain tutkimusluvut sekä Kehitysvammaisten Palvelusäätiöltä että Etelä-Karjalan hyvinvointialueelta. Hyväksytyjen tutkimuslupien jälkeen sain toimeksiantajalta haastateltavien yhteystiedot. Olin heihin ensin sähköpostilla yhteydessä. Sähköpostissa kerroin lyhyesti itsestäni, opinnäytetyön aiheen ja haastattelun tarkoituksen sekä liitin viestiin henkilötietojen käsittelyyn liittyvän ilmoituksen. Sähköpostilla sovittiin haastattelun ajankohta sekä arvioitu kesto. Haastattelut äänitettiin haastateltavien luvalla ja äänitallenne litteroitiin propositiotason litteroinnilla, jossa kirjoitettiin haastattelussa nousseet keskeiset argumentit ja ydinsisältö (Tietoarkisto 2023). Aineiston tuloksissa esitetään myös haastateltavien suoria lainauksia. Ennen haastattelujen tallentamista kävin vielä suullisesti läpi henkilötietojen käsittelyyn liittyvän ilmoituksen (Liite2) haastateltavien kanssa, jossa kerrotaan henkilötietojen keräämisestä sekä haastateltavien anonymiteetistä ja aineiston poistamisesta opinnäytetyön valmistuttua.

3.3 Kohderyhmän esittely

Haastattelun kohderyhmänä oli Viisas Valinta- hankkeessa mukana olleita tukiasumisen ohjaajia. Kohderyhmä tarkentui Etelä-Karjalan alueella työskenteleviin ohjaajiin, jotka osallistuivat hankkeen järjestämille työpajoille ja kursseille yhdessä tukiasukkaiden kanssa.

Kehitysvammaisten näkökulma näyttäytyy tukiasumisen ohjaajien kautta. Opinnäytetyössä on otettu tietoisesti näkökulmaksi tukiasumisen ohjaajat, sillä heidän toimintansa ja suhtautuminen kestävään kehitykseen ja arjen ilmastotekoihin liittyen nähtiin olevan merkittävässä roolissa hankkeen tavoitteiden toteutumisessa tukiasukkaiden osalta. Haastatteluissa viitataan tukiasukkaisiin, jotka osallistuivat hankkeen kursseille ja työpajoille yhdessä tukiasumisen ohjaajien kanssa.

4 Kestävä kehitys

Tässä luvussa käsitellään kestävän kehityksen työtä ohjaavaa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelmaa Agenda2030, sen tavoitteisiin kytkeytyvää ilmastotyötä sekä esitellään toimeksiantaja. Tarkastellaan, miten kestävä kehitys näyttäytyy osana ammatillisia opintoja, ja mitkä ovat sosiaali- ja terveysalan työtä ohjaavia perusarvoja.

Ympäristöministeriö (2023) määrittelee kestävän kehityksen jatkuvana ja ohjattuna yhteiskunnallisena muutoksena, jonka päämääränä on taata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Kestävä kehitys jaetaan ekologiseen, taloudelliseen sekä sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyYTEEN. Tämä tarkoittaa ympäristön, talouden ja ihmisen tasavertaista huomioon ottamista päätöksenteossa ja toiminnassa niin paikallisesti kuin maailmanlaajuisestikin.

4.1 Agenda2030

Kestävän kehityksen työtä maailmanlaajuisesti ohjaa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030. Agenda2030 pohjautuu vuosituhannen vaihteessa asetettuihin YK:n vuosituhattavoitteisiin, joiden tähtäimenä oli ohjata kehitysyhteistyötä ja muuta kansainvälistä yhteistyötä toimiin, jotka vähentävät eniten köyhyyttä. Vuodesta 2016 lähtien, kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030 tavoitteiden keskiössä on ollut äärimmäisen köyhyyden poistaminen sekä ympäristön hyvinvoinnin turvaaminen kestäväällä tavalla (Ulkoministeriö 2023). Kaiken kaikkiaan kestävän kehityksen tavoitteita on 17, joihin sisältyy 169 alatavoitetta. Kestävän kehityksen tavoitteet sisältävät aiempaa kattavammin globaalin ympäristön, keskittyen tasapuolisesti ympäristöön, sosiaaliseen tasavertaisuuteen ja talouteen. Omina tavoitteina ovat ilmastotyö, kestävä kuluttaminen ja meriympäristön suojeleminen. Merkittävänä Agenda2030:stä tekee se, että ohjelman sisältämät tavoitteet ovat samat kaikille, vaikka eri asiat painottuvatkin maiden kehitystasosta riippuen.

Ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä tarkastellaan yhdessä. Tavoitteita edistäessä huomioidaan toimenpiteiden vaikutukset muihin tavoitteisiin, sillä usein yhden tavoitteen eteen työskentely auttaa myös muita tavoitteita toteutumaan (Cantell ym. 2020).

4.2 Ilmastotyö

Yksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteista (Ulkoministeriö 2023) on toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan. Alatavoitteena on parantaa ilmastonmuutoksen hidastamiseen, sopeutumiseen, vaikutusten lievittämiseen ja ennakkovaroituksiin liittyvää koulutusta, tietämyksen lisäämistä sekä kansalaisten ja instituutioiden valmiuksia.

Ilmastotyön tarve on syntynyt ilmastonmuutoksesta, sillä pyritään hillitsemään ilmaston lämpenemistä sekä siitä aiheutuvia haitallisia seurauksia. Kaupungeilla ja kunnilla on keskeinen rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä, mutta myös kansalaisten on tärkeä osallistua ilmastotyöhön. Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran Kuntalaiset mukaan – Kohti paikallista ilmastotyötä julkaisu (2011) listaa syitä miksi oman hyvinvointinsa lisäksi kansalaisten tulisi ottaa vastuuta myös yhteisestä ympäristöstä; ilmastonmuutosta koskevat päätökset vaikuttavat ihmisten arkielämään monin tavoin sekä yksilöiden valinnat asumiseen, liikkumiseen, kuluttamiseen ja ruokaan liittyen ovat merkittävässä roolissa kasvihuonepäästöjen vähentämisessä. Arjen ilmastoteot ja kestävät elämäntavat pienentävät hiilijalanjälkeä sekä arjen ympäristövaikutuksia.

4.2.1 Viisas Valinta -hanke

Viisas Valinta (2022–2023) on Kehitysvammaisten Palvelusäätiön kehittämishanke (2023), jonka tavoitteena on lisätä tuetusti asuvien kehitysvammaisten ja tukea tarvitsevien ihmisten tietämystä omassa arjessa ja lähiympäristössä tehtävistä ilmastoteoista. Omalla toiminnallaan Viisas Valinta -hanke edistää YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelman Agenda2030

tavoitteita, joiden keskiössä on kaikille avoin ja tasa-arvoinen koulutus sekä ilmastoteot (Taulukko 1). Parantamalla ilmastonmuutoksen vaikutuksiin liittyvää koulutusta sekä osallistamalla ja tarjoamalla kehitysvammaisille ja tukea tarvitseville ihmisille kestävien elämäntapojen edistämiseen tarvittavia tietoja ja taitoja, vahvistetaan kehitysvammaisten roolia ilmastotyötä tekevinä aktiivisina kansalaisina.

Taulukko 1. Viisas Valinta -hankkeen tavoitteet. (Muokattu lähteestä Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, 2023)

VIISAS VALINTA- HANKKEEN TAVOITTEET

1. Tukiasukkaiden tiedot ja taidot lisääntyvät. He tietävät, miten jokainen voi omilla valinnoillaan arjessa ja omassa kodissa edistää YK:n kestävän kehityksen ilmastotavoitteita.

2. Tukiasukkaiden yhteydet oman kodin ulkopuolelle lisääntyvät. He suunnittelevat ja toteuttavat yhdessä lähialueen asukkaiden kanssa ympäristötapahtumia ja -tempauksia.

3. Tukiasumisen ohjaajilla on paremmat tiedot ja taidot tukea asukkaita arjen ilmastoteoissa.

4. Ohjaajien, tukiasukkaiden ja muiden asiasta kiinnostuneiden on helppo saada tietoa arjen viisaista valinnoista. Tietoa ja vinkkejä jaetaan Kehitysvammaisten Palvelusäätiön somekanavissa.

Hanke jakaa vinkkejä arjen ilmastoteoista sosiaalisessa mediassa, haastaa ympäristöjärjestöjä- ja toimijoita tuottamaan selkokieleistä materiaalia ympäristöteoista ja ilmastonmuutoksesta sekä järjestää kurssitoimintaa tukiasukkaille ja tukiasumisen ohjaajille usealla eri paikkakunnalla.

Kurssimateriaaleissa käsitellään ilmastonmuutosta, ilmastoahdistusta, ihmisen hiilijalanjälkeä sekä keinoja sen pienentämiseen arjen ilmastotekojen avulla (Kuva 1). Ilmastoteoista oppiminen tapahtuu pelien ja yhdessä tekemisen kautta. Kurssien lopuksi järjestetään Kipinäillamat, jossa paikalliset toimijat ja

tukiasukkaat ideoivat yhdessä ympäristön siisteyteen ja kiertotalouteen liittyviä tempauksia.

Hankeella on myös muita työkaluja, joiden avulla saa vinkkejä ympäristöystävällisen arjen rakentamiseen. Ilmastotekoja arkeen -esite, kasvisruokareseptit sekä Viisas Valinta -passi (Kuva 2) ovat saavutettavalla tavalla luotuja materiaaleja kehitysvammaisten ja tukea tarvitsevien ihmisten tarpeeseen.

Kuva 2: Ote Viisas Valinta -hankkeen kurssimateriaalista.

Kuva 1. Viisas Valinta -passi

4.3 Kestävä kehitys ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillinen koulutus kehittää opiskelijan valmiuksia ja osaamista toimia tulevan ammatin roolissa työelämässä. Kestävä kehitys on osa ammatillisten perustutkintojen pakollisia opintoja, mutta sen sisältö ja osaamisen merkitys vaihtelevat alasta ja työelämävaatimuksista riippuen. Opetushallitus (Liimatainen, 2023) määrittelee kestävän kehityksen ammatillisen osaamisen tietona ja taitona, kyvykkyytenä ja tahtona toimia omalla ammattialallaan vastuullisesti sekä kestävää tulevaisuutta vahvistaen. Tähän sisältyy myös ymmärrys ilmiöiden, asioiden ja toimintojen ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta kestävyydestä sekä niiden kytkeytymisestä toisiinsa.

Kestävää ammatillista koulutusta kirja (Kärppä ym. 2010) kuvaa ammatillisen koulutuksen oppimispolkua. Sen tiedolliset, taidolliset ja asenteelliset osat tukevat oppilaan sekä ihmisenä että ammattilaisena kasvamista tutkinnon aikana. Tavoitteena on opetuksen kokonaisvaltainen suunnittelu opiskelijan näkökulmasta, kestävän kehityksen mukaiset työ- ja toimintatavat sekä antaa keinoja oman työn ja ammattialan tarkasteluun.

4.3.1 Kestävä kehitys sosiaali- ja terveysalalla

Sosiaali- ja terveysalan perusarvoja ovat elämän kunnioittaminen, terveyden ja henkisen hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen, yhdenvertaisuus ja suvaitsevaisuus. Nämä ovat työtä ohjaavia perusarvoja, joille myös alan ammattietiikka perustuu. Työn lähtökohtana on kohdata asiakas kokonaisvaltaisena ihmisenä, tukemalla, edistämällä ja vahvistamalla tämän voimavaroja ja toimintakykyä (Kärppä ym. 2010, 198).

Tärkeitä kestävän kehityksen näkökulmia sosiaali- ja terveysalalla ovat vastuu ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnista, terveellisten elämäntapojen edistäminen, syrjinnän ja syrjäytymisen ehkäiseminen, itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä itsenäisyyden tukeminen. Useat alan ammatit ovat

palveluammatteja, joissa huolenpito ja ihmisen yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen ovat olennaisessa roolissa. Erityisesti alalla painottuu sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä kehitys, jonka keskiössä on ihmisten oikeudenmukainen kohtelu. Se tarkoittaa monimuotoisuuden hyväksymistä ja tasapainoista kasvua sekä ihmisten mahdollisuutta vaikuttaa tulevaisuuteen ja vaatia oikeuksia (Kärppä ym. 2010, 199).

Sosiaali- ja terveysalan kestävä kehitys ohjaa lainsäädäntö sekä erilaiset määräykset ja ohjeet. Lakiin on kirjattu asetuksia liittyen potilastietojen salassapitoon ja potilasturvallisuuteen sekä alalla syntyvän jätteen käsittelyyn, merkintään ja hävittämiseen. Valtion ravitsemusneuvottelukunta seuraa ja kehittää kansanravitsemusta laatimalla ravitsemussuosituksia ja seuraamalla niiden vaikutusta kansanterveyteen. Alan arvoista, ihanteista ja periaatteista koostuvat eettiset ohjeet auttavat alalla työskenteleviä tekemään valintoja, ohjaamaan ja arvioimaan omaa ja toisten toimintaa sekä tutkimaan oman toimintansa perusteita (Kärppä ym. 2010, 199).

5 Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatus-käsite on peräisin 1960-luvulla heränneestä ympäristökeskustelusta, jolloin ihmisten huoli ympäristön tilasta ja halu toimia ympäristön hyväksi sai alkunsa. YK ja Unesco järjestivät 1970-luvulla kansainvälisiä kokouksia ja ympäristökasvatuskonferensseja, joissa linjattiin ympäristökasvatuksen tavoitteet ja sisältö. Vuonna 1977 Tbilisin konferenssissa laadittuun julistukseen viitataan edelleen ensimmäisenä perusteellisena ympäristökasvatuksen tavoitteiden ja sisältöjen määrittelyä (Taulukko 2). Ympäristökasvatus on kaikkea oppimista ja opettamista, joka liittyy ympäristöteemoihin. Tavoitteena on ympäristövastuullinen aktiivinen kansalainen, joka kokee olevansa osallisena kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Ympäristökasvatuksen yhteydessä puhutaan myös ilmastokasvatuksesta, jossa opittavat ja opetettavat asiat keskittyvät ilmastonmuutokseen. Aihepiiri on laaja sekä opetettavana aiheena haastava.

Taulukko 2: Unescon asettamat tavoitteet ympäristökasvatukselle. (Muokattu lähteestä Cantell ym. 2020).

	Ympäristökasvatuksen tavoitteena on:
Tietoisuus	auttaa yksilöitä ja ryhmiä tiedostamaan ympäristö kokonaisuutena ja herkistymään sen ongelmille.
Tieto	auttaa yksilöitä ja ryhmiä hankkimaan tietoja ympäristöstä ja sen ongelmista. Erilaiset kokemukset ja elämykset auttavat syvällisen ymmärryksen saavuttamisessa.
Asenteet	auttaa yksilöitä ja ryhmiä selkiyttämään arvojaan ja tunteitaan suhteessa ympäristöön ja motivoida heitä aktiivisesti osallistumaan ympäristön parantamiseen ja suojeluun.
Taidot	auttaa yksilöitä ja ryhmiä hankkimaan taitoja tunnistaa ja ratkaista ympäristöongelmia.
Osallistuminen	tarjota sosiaalisille ryhmille ja yksilöille mahdollisuus aktiiviseen ja vastuulliseen työskentelyyn ympäristöongelmien ratkaisemiseksi.

5.1 Ympäristöosaaminen sosiaali- ja terveysalalla

Kestävän kehityksen mukainen ympäristöosaaminen on yksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaamisen osa-alue. Tutkimustietoa aiheesta on vähän, mutta ympäristöosaamisen kehittämiseksi alalla on tarvetta. Suomen maa- ja metsätalousministeriön julkaisema Kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman 2022 toimeenpanon väliarviointi (Mäkinen ym. 2019) kartoitti eri toimialojen tietoja ja valmiuksia ilmatoriskeihin ja sopeutumisen tarpeeseen liittyen. Väliarvioinnissa todetaan sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien olevan heikoimmin tietoisia ilmastonmuutoksen riskeistä ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen tarpeesta. Tärkeimmäksi tietolähteeksi sosiaali- ja terveysalalla nostettiin media. Samalla todettiin ilmastonmuutokseen liittyvän tietopohjan olevan vähäinen sekä tunnistettiin tarve alalle suunnatulle konkreettiselle ja selkeälle tiedotukselle.

5.2 Kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen polkupyörämalli

Ympäristön, ilmiöiden ja sisältöjen hahmottamisen sekä opetuksen suunnittelun ja arvioinnin tueksi on luotu malleja, jotka visualisoivat ja auttavat ymmärtämään ympäröivää todellisuutta. Ympäristökasvatusta varten luotujen mallien avulla voidaan tarkistaa, että kaikki olennaiset ympäristökasvatuksen elementit huomioidaan ja käsitellään kunnolla.

Kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen polkupyörämalli toimii ilmastokasvatuksen suunnittelun ja toteuttamisen tukena. Ilmastokasvatuksen tutkijat ja mallin suunnittelijat Sakari Tolppanen, Essi Aarnio-Linnanvuori, Hannele Cantell ja Anna Lehtonen päätyivät polkupyörän muotoon, sillä ilmastokasvatus, kuten polkupyörä, on kokonaisuus ja vaatii kaikkia osia toimiakseen. Polkupyörämallissa tuodaan esille ilmastokasvatuksen keskeisiä

haasteita, siinä on huomioitu erityisesti ilmastokasvatukseen liittyvät tunteet sekä tulevaisuusnäkökulma (Cantell ym. 2020).

Tämän tutkimuksen aineiston käsittely tapahtuu kyseistä polkupyörämallia hyödyntäen. Tukiasumisen ohjaajien toteuttamaa ympäristökasvatusta osana hoitotyötä voidaan arvioida kokonaisvaltaisesti käsittelemällä sitä mallin kautta osa kerrallaan. Motivaatiota, tietotaitoa, arvoja sekä ilmastonmuutokseen liittyvän aiheen ja sen käsittelyn herättämää tunnetyötä voidaan mallin kautta tarkastella joko erikseen tai yhdessä. Kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen polkupyörämalli vaatii kaikkia osia toimiakseen, joten osien käsittely erikseen helpottaa ympäristökasvatuksessa koettujen haasteiden tunnistamisen. Inhimillisten tai rakenteellisten esteiden löytyminen ja niihin puuttuminen voi toimia perustana mahdolliselle jatkohankkeelle.

Kuva 3: Kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen polkupyörämalli

Polkupyörän runko

Perustan oppimiselle muodostavat arvot, identiteetti ja maailmankuva. Ne vaikuttavat olennaisesti siihen, millä tavalla otamme tietoa vastaan, olemmeko motivoituneita toimimaan ja minkälaisia asioita pidämme tärkeinä.

Ilmastokasvatuksessa on huomioitava, että jokaisella arvot, identiteetti ja maailmankuva ovat omanlaisensa, tämän takia ihmiset voivat kokea saman tiedon eri tavoin. Uusia arvoja on kuitenkin mahdollista harjoitella ja omaksua.

Pyörät

Pyörät kuvaavat ilmastonmuutokseen liittyvää tietoa ja ajattelun taitoja. Tiedon tulee olla ajankohtaista, luotettavaa ja monipuolista, mutta sitä tulee kuitenkin käyttää kriittisesti. Ajattelun taidoilla tarkoitetaan tietolähteiden (disinformaation) ja oman toiminnan arviointia.

Satula

Satula kuvaa tarvittavaa osallisuutta ja motivaatiota, sillä polkupyörä ei kulje ilman polkijaa. Ilmastonmuutosta ei tule kuvata liian vaikeasti ymmärrettävänä tai etäisenä ongelmana. Olennaista on korostaa, että ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen liittyvissä toimissa keskeisintä on toimia yhdessä. Jotta ilmastokasvatus motivoisi, on tärkeää kokea asiat itselleen merkityksellisenä sekä oma roolinsa merkitykselliseksi.

Ketjut ja polkimet

Ketjut ja polkimet kuvaavat arjen ympäristötekoja, aktiivisen kansalaisuuden taitojen harjoittamista sekä kestäviä toimintatapoja, joilla pyritään hillitsemään ilmastonmuutosta. Näitä on harjoiteltava käytännössä, sillä muuten mallin pyörät eli tieto ja ajattelun taidot jäävät vain asenteiden tasolle. Omaksutun tiedon lisäksi empatiakyky, halu auttaa ja toiminnan helppous vaikuttavat ympäristötoimintaan.

Jarrut

Jarrut kuvaavat toiminnan esteitä. Tiedon ja toiminnan halun puutteen lisäksi esteet voivat olla inhimillisiä (mukavuudenhalu, laiskuus) tai rakenteellisia (toimivan julkisen liikenneverkon puuttuminen, raha). Esteiden tiedostaminen ja ymmärtäminen on tärkeää, jotta ympäristövastuullista toimintaa voidaan edistää.

Lamppu

Mallin lamppu kuvaa toivon ja muiden tunteiden merkitystä oppimiselle. Ilmastonmuutos ilmiönä saattaa aiheuttaa huolta, pelkoa ja toivottomuutta. Negatiiviset tunteet ja välinpitämätön asenne sammuttavat mallin lampun, siksi ilmastokasvatuksessa nostetaan toivon merkitystä. Toivoon liittyy luottamus siitä, että ongelmaa etsitään ja sitä ratkaistaan. Toivo ohjaa tunteita sekä vahvistaa hyvinvointia.

Ohjaustanko

Vaikka ilmastonmuutoksen ymmärtäminen on monimutkaista ja se tarjoaa synkän kuvan maapallon tulevaisuudesta, tulisi ilmastokasvatusta silti toteuttaa myönteisessä valossa. Ilmastokasvatuksen keskeinen osa-alue on tulevaisuuden pohtiminen, jossa huomioidaan maailmanlaajuisesti kestävä tulevaisuus. Tulevaisuusajattelu vaikuttaa siihen, mihin suuntaan polkupyörää ohjataan ja mitä tavoitellaan.

6 Kehitysvammaisuus

Duodecim Terveyskirjasto (2021) määrittelee kehitysvammaisuuden tilaksi, jossa henkisen toiminnan kehitys on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi. Älyllinen kehitysvammaisuus merkitsee vaikeutta ymmärtää, oppia uutta ja soveltaa oppimaansa. Ympäristöön sopeutumiseen liittyvissä taidoissa, kuten arjen käytännön taidoissa, oman elämän hallitsemisessa sekä kyvyssä huolehtia omista asioistaan on vaikeutta. Kehitysvammaisuus jaetaan neljään eri luokkaan: lievä, keskivaikea, vaikea ja syvä kehitysvammaisuus.

Kehitysvammaisuuden vaikutus yksilön elämään vaihtelee, mutta mitä lievemmästä kehitysvammasta on kyse, sitä parempia ovat myös ympäristöön sopeutumisen taidot. Lievästi kehitysvammainen henkilö tulee toimeen melko itsenäisesti tarviten tukea vain joillakin elämän osa-alueilla.

Kehitysvammaisille henkilöille järjestetään erilaisia asumisen palveluita, joiden valinnassa ratkaisee henkilön hoidon ja ohjauksen tarve päivittäisessä elämässä. Tässä tutkimuksessa haastateltavat työntekijät työskentelevät tuetun asumisen yksiköissä. Tuetun asumisen palvelu on tarkoitettu kehitysvammaisille henkilöille, jotka suoriutuvat päivittäisistä toimista melko itsenäisesti. Kehitysvammaiset henkilöt asuvat omissa asunnoissaan ja heillä on mahdollisuus päättää itse omasta elämästään. Yksilöllisen tarpeen mukainen tuki voi olla päivittäistä tai viikoittaista, tuen tarve voi liittyä arjen askareiden hoitamiseen, kodinhoitoon tai raha-asioihin. Tuettu asuminen on tarkoitettu tukemaan omatoimista suoriutumista ja itsenäistymistä. (Vartiainen, 2013).

6.1 Vammaisten henkilöiden oikeudet

6.1.1 YK:n yleissopimus

Vuonna 2016 YK:n yleiskokous hyväksyi vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen. Sopimus (Finlex 2016) korostaa vammaisten henkilöiden täysimääräisiä ja yhdenvertaisia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, edistää vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista sekä kieltää kaikenlaisen syrjinnän vammaisuuden perusteella. Sopimus ei sisällä mitään erityisiä oikeuksia vammaisille, vaan sillä pyritään luomaan erityisesti syrjintää kieltäviä lakeja sekä velvoitteita siitä, kuinka vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksia tulisi edistää. Sopimuksella taataan vammaisille tasapuolinen kohtelu kaikilla elämänalueilla sekä samat yhteiskunnallisen osallistumisen mahdollisuudet kuin kaikille muillekin (Suomen YK-liitto 2023). Sopimus vahvistaa vammaisten henkilöiden oikeutta sananvapauteen ja oman mielipiteensä ilmaisemiseen. Sananvapaus pitää sisällään oikeuden etsiä, saada ja vastaanottaa tietoja ymmärrettävässä muodossa.

6.1.2 Itsemääräämisoikeus

Itsemääräämisoikeus on perus- ja ihmisoikeus, josta säädetään YK:n vammaissopimuksessa, perustuslaissa ja kehitysvammalain. Itsemääräämisoikeuden toteutumisen edellytyksenä on jokaisen ihmisen ihmisarvon tunnustaminen. Se merkitsee oikeutta elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen (Finlex 2016). Kehitysvammalain (1977) tarkoituksena on vahvistaa ja tukea itsemääräämisoikeutta. Vahvistamiseen liittyvän lain pykälän 42:ssä keskiössä on ihmisarvon ja vakaumuksen kunnioittaminen, henkilön toiveiden ja mielipiteiden huomioon ottaminen sekä mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua omiin asioihin.

Sosiaali- ja terveysalan ammattietikka ohjaa itsemääräämisoikeuden toteutumista. Käytännön tilanteissa tämä tarkoittaa luotettavaa ja monipuolista

tiedonantoa, jotta kehitysvammaiselle henkilölle muodostuu perusteltu käsitys asioista ja kyky tehdä itseään koskevia päätöksiä. Ammattietiikkaan ja henkilökohtaisen vapauden kunnioittamiseen kuuluu periaate, että kehitysvammaisen henkilön omia ratkaisuja ja siihen perustuvaa toimintaa ei saa estää tai vaikeuttaa (Launis ym. 1994).

Itsemääräämisoikeudesta puhuttaessa merkittävässä roolissa ovat termit voimaantuminen ja valtaistuminen. Näillä tarkoitetaan toimia, joiden kautta kehitysvammaisen henkilö löytää omia voimavarojaan ja vahvuuksiaan. Voimaantuminen on yhteydessä sisäiseen voimantunteeseen, kun taas valtaistumisessa kysymys on myös yhteiskunnallisesta vallasta; mahdollisuudesta ajaa omia asioita ja osallisuudesta päätöksentekoon yhteiskunnan tasolla (Verner 2020).

6.2 Saavutettavuus

Itsenäisen elämän ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen perusedellytyksenä on oikeus ymmärrettävään tietoon. Kehitysvammaliitto (2023) nostaa saavutettavuuden merkittäväksi osaksi ihmisten yhdenvertaisuuden parantamista. Saavutettavuudella tarkoitetaan tuotteiden ja palveluiden soveltumista monenlaisille käyttäjille. Yksi tärkein osa-alue on kognitiivinen eli tiedon saavutettavuus. Tiedottamisen ja viestinnän esteettömyydellä ja selkeällä sisällöllä tavoitellaan tiedon ymmärtämisen helpottamista; selkeä ulkoasu, kirjainten selkeys ja riittävä koko sekä taustan ja tekstin kontrastit tukevat saavutettavuutta.

6.2.1 Selkokieli

Tiedon ja viestinnän saavutettavuuden tukena hyödynnetään selkokielistä ja kuvilla tuotettua materiaalia. Selkokieli on yleiskieltä helpompaa suomea, jota on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Sen tarkoituksena on auttaa tiedon saamisessa, omien

ajatusten ilmaisemisessa ja osallistumisessa. Selkokeskuksen arvion mukaan (2023) yli kymmenen prosenttia Suomen väestöstä tarvitsee selkokieltä.

Ilmastonmuutokseen liittyvää selkokielistä materiaalia on tarjolla rajallisesti. Selkosanommat (Saarilahti 2022) sekä kehitysvammaisuuteen liittyvä verkkopalvelu vernerinet (Puranen & Teräväinen 2023), tarjoavat omilla sivuillaan artikkelin verran tietoa ilmastonmuutoksesta selkokielellä. Laura Ertimon (2021) tietokirja Ilmastonmuutos selkokielellä kertoo havainnollisesti maapallon ilmastosta ja ilmastonmuutoksesta. Selkokielineen tietokirja sisältää konkreettisia esimerkkejä, valokuvia ja selkeää piirroskuvitusta, jotka tukevat tekstin ymmärtämistä.

Viisas Valinta -hankkeen selkokielineen ja kuvilla tuettu materiaali helpottaa ilmastonmuutokseen liittyvän aiheen ymmärtämistä. Ilmastotekoja arkeen -esitteessä (Kuva 4) tiedon määrää on karsittu, tekstissä käytetään tuttuja sanoja ja helppoja rakenteita sekä tekstin ulkoasu on selkeä.

Kuva 4. Ote Ilmastotekoja arkeen -esitteestä

7 Tulokset

Haastattelun tulokset jaettiin teemoittain kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen polkupyörämallin temaattista jakoa mukailleen, jossa tuloksia tarkastellaan polkupyörän osaan liittyvän aihepiirin mukaan. Kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen polkupyörämalli esiteltiin luvussa 5.

7.1 Tieto ja ajattelun taidot

Vaikka kestävä kehitys oli terminä tuttu jo ennen hankkeeseen osallistumista, kokivat haastateltavat, että tietoa aiheesta saisi olla enemmän. Sosiaali- ja terveysalan opintojen kautta saatua tietoa kestävään kehitykseen tai ilmastonmuutokseen liittyen ei koettu riittäväksi. Opinnoissa nämä asiat eivät olleet merkittävässä roolissa, ja aihetta käsiteltiin hyvin pintapuolisesti, vaikka koulu itsessään saattoi toimia kestävällä tavalla.

”Aihe näkyi koulussa, mutta ei niissä opittavissa aineissa. Ruokailuissa oli aina kasvisruokavaihtoehtoja ja sellasena vihreänä kouluna sitä markkinoitiin ja kierrättämisjutut oli hyvin esillä.”

”Hyvin sellasta, että paperia ei tuhлата ja valot sammutetaan.”

Haastateltavat eivät varsinaisesti olleet etsineet tietoa kestävään kehitykseen ja arjen ilmastotekoihin liittyen, sillä ajankohtainen ja tärkeäksi koettu aihe on tullut vastaan uutisia ja sosiaalista mediaa seuraamalla.

7.2 Toivo ja muut tunteet

Haastateltavat kokivat kurssin materiaalit herättelevinä ja mielenkiintoisina. Yksi haastateltavista kertoi kokeneensa huolta ilmastonmuutokseen liittyvistä aiheista ennen kurssia, mutta kurssilla käsitellyt aiheet eivät olleet aiheuttaneet kenellekään pelkoa tai ilmastoahdistusta. Osa kertoi saaneensa toivoa, kun ymmärsivät arjessa tehtävien pienten tekojen suuren merkityksen.

Haastateltavat pohtivat kurssimateriaalin herättämiä tunteita tukiasukkaiden näkökulmasta sekä minkälaista aiheen käsittely on tukiasukkaiden kanssa. Aihe ja termit nähtiin haastavina ja koettiin, että ilman suurta ohjausta ja tukea kursseille osallistuneet tukiasukkaat eivät pystyneet aihetta käsittelemään tai ymmärtämään.

”Mutta muistan kun kurssilla kysyttiin, että oletko kuullut ilmastonmuutoksesta niin ei monikaan nostanut kättä, että ois jotenkin tuttu, että hyvin uuden äärellä oli moni mikä oli (ohjaajalle) yllättävää että oli niin uusista asioista kyse.”

Yksi haastateltavista koki aiheen käsittelyn todella vaikeana. Hän pohti omaa toimintaansa suhteessa tukiasukkaisiin ja miten keskustella asiasta ilman pelottelua. Toinen haastateltavista huomautti, että kun kyse on itsenäisesti asuvista kehitysvammaisista, jotka eivät välttämättä käytä sosiaalista mediaa tai seuraa uutisia, kurssikerrat ja ohjaajan kanssa käydyt keskustelut ovat ainoa keino saada aiheesta tietoa saavutettavalla tavalla. Uusien asioiden oppiminen vaatii paljon kertausta ja resursseja sekä niiden opettaminen on pitkäjänteistä työtä.

7.3 Motivaatio ja osallisuus

Haastateltavat löysivät Viisas Valinta -hankkeen pariin esihenkilöiden mainostaessa sitä heille. Yksi haastateltavista kertoi haluun osallistua hankkeeseen, sillä halusi vaihtelua omiin työkuviioihin ja pääsi näin seuraamaan, miten tukiasukkaat oppivat ja vastaanottavat uutta tietoa.

Kiinnostus kurssin aiheita ja ilmastotekoja kohtaan vaihtelee tukiasukkaiden kesken. Jotkut asukkaat ovat kiinnostuneita kokeilemaan erilaisia kasvisruokavaihtoehtoja tai pesutilanteissa kiinnittäneet huomiota veden kulutukseen. Haastateltavat pyrkivät omalla toiminnallaan kannustamaan ja lisäämään tukiasukkaan tietämystä aiheesta, ettei asukaslähtöinen kiinnostus lakkaa tiedon puutteeseen tai siihen, ettei sopivia tuotteita löydy kaupasta. Asukaslähtöistä kiinnostusta arjen ilmastotekoja kohtaan tuetaan etsimällä yhdessä reseptejä sekä auttamalla ruoanlaitossa.

Vaikka osalla tukiasukkaista on herännyt kiinnostusta kurssin aiheita kohtaan, mainitsee useampi haastateltava kuitenkin nämä vuorovaikutustilanteet ohjaajalähtöisinä. Kaikki tukiasukkaat eivät osaa tai ota ollenkaan asiaa puheeksi, jolloin ohjaajien rooli korostuu.

” Kyllä se vaatii ohjaajalta sen että ottaa esillä ja monet ei välttämättä niitä muista tai osaa ajatella jos tulee uusia juttuja niin sillä on tosi iso merkitys, varsinkin että se jää pysyväksi jutuksi eikä oo mikään hetkellinen.”

7.4 Arvot

Kaikki haastateltavat kokivat ympäristökasvatuksen olevan merkittävä osa hoitotyötä. Haastateltavat kertoivat saaneensa kurssin myötä paljon uutta tietoa ympäristöaiheista, ja yksi haastateltava koki kurssin kasvattaneen ympäristökasvatuksen merkitystä omassa työssään. Vastausten perusteella ohjaajat pyrkivät omalla toiminnalla ja ohjauksella auttamaan tukiasukkaita tekemään parempia arjen valintoja. Jotta kyse ei aina olisi asioiden luennoimisesta, oli yhden haastateltavan tavoitteena saada ympäristöasioihin liittyvä keskustelu luontevammin osaksi arkea.

Yksi haastateltava nosti haasteeksi aikuisten kehitysvammaisten toimintatapojen muuttamisen sekä ajan puutteen. Vuosien aikana opittujen ei-ympäristöystävällisten toimintatapojen muuttaminen vaatii paljon aikaa, mutta vastaaja pyrki omalla toiminnallaan auttamaan parempien valintojen tekemisessä.

7.5 Toiminta ja toiminnan esteet

Haastateltavat mainitsivat monipuolisesti erilaisia konkreettisia ilmastotekoja, joita tukiasukkaat tekevät tai heitä tuetaan tekemään arjessa; kierrätys, kasvisruokavaihtoehdot ja ruokahävikin vähentäminen, kirpputorien suosiminen ja maltillinen kuluttaminen sekä liikkuminen julkisilla tai kävellen. Useampi

haastateltava mainitsi noudattavansa kestävän kehityksen periaatteita myös omassa arjessa.

Haastateltavat tunnistivat useita haasteita tukiasukkaiden kanssa tehtäviin ilmastotekoihin liittyen. Moni haastateltava viittasi kehitysvammaisen henkilön vaikeuteen ymmärtää ja oppia uutta, mikä vaatii ohjaajalta pitkäjänteisyyttä, aikaa ja toistoja. Myös tukiasukkaiden laiskuus ja kiinnostuksen puute nähtiin haasteena. Tukikäyntien määrä ja kesto vaihtelee tukiasukkaiden tarpeiden mukaan, mutta pääosin tukiasukas elää kuitenkin itsenäistä elämää. Arjen ilmastotekojen opettaminen nähdään helpompana, jos tukiasukkaiden taidot ja kyvyt tehdä itsenäisiä valintoja olisivat paremmat.

”...aina ei oo siellä auttamassa ja ohjaamassa kun niitä tilanteita tulee nii se tuntuu välillä haastavalta, et miten saatais käytäntö rullaamaan.”

Myös työyhteisön sisällä toisistaan eroavat toimintatavat nähtiin haasteena. Yksi haastateltava toivoi, ettei uuden opettaminen jäisi vain yhden ohjaajan harteille. Toinen haastateltava totesi, että ohjaajien suhtautuminen ilmastoasioihin ja erilaiset tavat ohjata tukiasukasta vaikuttavat siihen, mikä tukikäyntien aikana nähdään tärkeänä.

Tukiasukkaiden itsemääräämisoikeus ja sen kunnioittaminen on kuitenkin kaiken toiminnan keskiössä. Haastateltavien toiminnassa korostui kannustus ja ohjaus kohti parempia valintoja, mutta loppupeleissä tukiasukas päättää, miten kotonaan toimii. Yksi haastateltava mainitsi vielä omaisten näkökulman huomioimisen osana hoitotyötä. Esimerkkinä hän käyttää tilannetta, jossa tukiasukkaan läheiset välit vanhempiin vaikuttavat myös tukiasukkaan mielipiteisiin; vanhempien näkemykset ja ohjeistukset näkyvät siinä, miten tukiasukas kotonaan toimii ja mitä hän ajattelee. Tämä vaikuttaa siihen, minkälaisia asioita ohjaustyössä voidaan viedä eteenpäin.

7.6 Tulevaisuus

Kaikki haastateltavat uskoivat, että ilmastoteot ja kestävät valinnat jäävät pysyväksi osaksi omaa toimintaa työelämässä. Jotta kestävät valinnat jäisivät osaksi myös tukiasukkaiden arkea, haastateltavat tunnistivat tarpeen kannustavalle ja motivoivalle ohjaukselle.

Haasteeksi tulevaisuusajattelussa nostettiin erot työyhteisön sisäisistä arvoista ja näkemyksistä kestäviin valintoihin ja ilmastotekoihin liittyen.

”... jos siellä (tukikäynnillä) käy vaan ohjaajia, joita ei niin kiinnosta ympäristöasiat nii sitten voi käydä niin että sen asiakkaankin oma motivaatio laskee.”

7.7 Kurssimateriaali

Haastateltavat pitivät kurssikertoja hyvin rakennettuina kokonaisuuksina, joissa mielenkiintoisia aiheita käsiteltiin monipuolisesti ja hauskalla tavalla.

Tukiasukkaiden aktivoiminen aiheisiin pelien ja tehtävien kautta koettiin hyvänä keinona käsitellä vaikeita aiheita.

”..kyllä he aina ootti näitä kertoja ja tykkäs näistä mut miten paljon he ymmärsi et minkä takia me ollaan täällä tai mikä siinä on se juttu nii se on sitten aina vähän arvoitus.”

Kaikki haastateltavat olivat havainneet, että tukiasukkaat tarvitsevat paljon tukea kurssimateriaalin ymmärtämisessä. Vaikka kuvitettua kurssimateriaalia käytiin vetäjien toimesta sanallisesti läpi, tukiasukkaiden lukutaidottomuus ja vaikeus ymmärtää vaikuttivat alenevasti heidän keskittymiskykyynsä. Yksi haastateltava havainnollistaa tuen olevan kädestä pitäen ohjausta, jossa asia puhutaan selkokielellä tukiasukkaan kanssa uudestaan läpi ja varmistetaan, että tukiasukas on ymmärtänyt asian.

”...monen on hankala keskittyä ja myöskin ymmärtää kun paljon menee ohi kun ei pysty lukemaan ja lukemalla seuraamaan.”

Yksi haastateltava kertoi täyttäneensä tukiasukkaiden kanssa Viisas Valinta -passia, mutta muuten materiaalien käyttö hoitotyössä on haastateltavien kesken ollut vähäistä. Tukiasukkaita ajatellen nähtiin tarve kotona käytettävälle, enemmän selkokieliselle ja kuvilla tuotetulle materiaalille esimerkiksi kierrätykseen liittyen. Yksi haastateltava mainitsi tarpeen myös opetusvideoille Youtube-videopalvelussa, joita tukiasukkaat voisivat itse kotioloissa katsoa. Haastateltava mietti myös kurssitoiminnan jalkauttamista kehitysvammaisten työtoimintaan. Työtoiminta on tärkeä osa tukiasukkaiden arkea ja nyt hankkeen järjestämät kurssit olivat osuneet työpäivien kanssa päällekkäin. Osalla tukiasukkaista oli iso kynnyks jäää palkkatöistä pois kurssin vuoksi. Työtoiminnan kautta kursseille saataisiin myös enemmän osallistujia.

Tulevaisuusajattelussakin nousseeseen haasteeseen työyhteisön sisäisistä eroista kestäviin valintoihin ja ilmastotekoihin liittyen tuli useampia konkreettisia ratkaisuehdotuksia. Tarve koulutuksen kehittämiseksi ja kurssien järjestämiselle koko työyhteisössä nähdään tarpeellisenä. Yksi haastateltava kertoi, että vaikka kiinnittää itse huomiota arjen ilmastotekoihin, oli kurssilla noussut esiin asioita, joita hän ei ole aikaisemmin ymmärtänyt ottaa asiakastyössä edes huomioon. Työyhteisön kouluttaminen yhtenäistäisi ohjaajien tietoisuutta siitä, minkälaisia arjen ilmastotekoja tukiasukkaiden kanssa voidaan tehdä. Toinen haastateltava mainitsee koulutukset, joihin henkilökunta sekä asiakkaat voisivat osallistua yhdessä. Aiheen opiskelu yhdessä, sekä sen siirtäminen arkeen nähdään yhteisöllisyyttä lisäävänä toimintana.

8 Johtopäätökset

Opinnäytetyössä selvitin, miten tukiasumisen ohjaajien tietämys kestävän kehityksen ilmastotavoitteista näyttäytyy ennen Viisas Valinta -hankkeen kursseja sekä miten kestävää kehitystä ja arjen ilmastotekoja on käsitelty opintojen aikana. Tarkastelen tukiasumisen ohjaajien kokemia tunteita liittyen aiheen käsittelyyn kehitysvammaisten asiakkaiden kanssa sekä kurssin materiaalien hyödyllisyyttä osana hoitotyötä. Lopuksi käyn läpi tukiasumisen ohjaajien kokemaa tarvetta lisämateriaalille tai -koulutukselle.

8.1 Tietämys kestävän kehityksen ilmastotavoitteista

Haastateltavien tietämys kestävän kehityksen ilmastotavoitteista on melko hyvä. Aiheen ajankohtaisuus vaikuttaa siihen, että kestävään kehitykseen ja ilmastotavoitteisiin liittyvää tietoa ei ole varsinaisesti tarvinnut etsiä. Tietoa on saatu seuraamalla uutisia tai sosiaalista mediaa. Riittävä tietämys ilmastotavoitteista ja arjen ilmastoteoista näyttäytyy haastateltavien ekologisena toimintatapana vapaa-ajalla sekä hoitotyössä kannustavana työotteena. Opintojen kautta saatua tietoa haastateltavat eivät pitäneet riittävänä. Muutama haastateltava koki, että opetuksessa kestävää kehitystä lähestyttiin ennemminkin taloudellisesta näkökulmasta.

8.2 Aiheen käsittely ja materiaalin hyödyllisyys

Ympäristökasvatus koettiin tärkeäksi osaksi hoitotyötä. Kasvattajan rooli vaatii pitkäjänteistä työtä sekä kannustavaa työotetta. Kestävän kehityksen ilmastotavoitteista sekä arjen ilmastoteoista keskusteleminen tukiasukkaiden kanssa nähdään tarpeellisena, sillä saavutettavaa tietoa aiheesta on tarjolla rajallisesti. Aihe ja termit koetaan vaikeina, mikä yhden vastauksen perusteella haastaa myös minkälaisista näkökulmista aihetta voi lähestyä.

Vaikka kurssimateriaalia ei oikeastaan ole hyödynnetty hoitotyössä, on kurssin aihepiirejä kuitenkin käsitelty tukiasukkaiden kanssa. Arjessa keskustellaan kasvisruokavaihtoehdoista, kuluttamisesta ja kierrättämisestä niin asiakas- kuin ohjaajalähtöisestikin. Haastateltavien oma motivaatio ja kiinnostus tukee arjen ilmastotekojen onnistumista tukiasukkaiden kanssa.

8.3 Tarve lisämateriaalille ja -koulutukselle

Haastateltavien vastauksissa korostuu tukiasukkaiden vaikeus ymmärtää ja oppia uutta. Erilaiset tuen tarpeet ja lukutaidottomuus lisäävät tarvetta selkokielisemmälle ja kuvilla tuotetulle materiaalille. Lisämateriaalin ohella tukiasukkaiden taitojen kehittymisen edellytyksenä nähdään myös koko työyhteisön kouluttaminen. Työyhteisön sisäiset erot kestäväan kehitykseen liittyvissä arvokysymyksissä mainitaan esteenä sille, ettei ilmastoteot jää pysyväksi osaksi tukiasukkaiden arkea. Työyhteisön kouluttaminen yhtenäistäisi ohjaajien tietoisuutta sekä se nähdään yhteisöllisyyttä lisäävänä toimintana.

9 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa Viisas Valinta -hankkeelle siitä, miten saavutettava tieto ilmastonmuutoksesta ja sen hillinnästä vaikuttaa arjessa tehtäviin tekoihin kehitysvammaistyössä. Tutkimus keskittyi selvittämään tukiasumisen ohjaajien tietämystä kestävästä kehityksestä, heidän kokemiaan tunteita liittyen ilmastonmuutoksen käsittelyyn kehitysvammaisten asiakkaiden kanssa, sekä kurssimateriaalin hyödyllisyyttä osana hoitotyötä.

Kestävän kehityksen ollessa pakollinen osa ammatillisia opintoja, tukiasumisen ohjaajien vastauksissa korostuu kestävä kehitys käsittely pintapuolisesti ja taloudellista näkökulmaa painottaen. Ekologiseen kestävyYTEEN ja ilmastonmuutokseen liittyvä tieto on ajankohtaisuutensa vuoksi näkyvillä uutisissa ja sosiaalisessa mediassa, mikä mahdollistaa aiheeseen perehtymisen ja lisätiedon hankkimisen helposti. Vaikka kestävä kehitys aiheena ei ole vieras, tukiasumisen ohjaajat tunnistavat kuitenkin vähäisen tietämyksensä aiheesta. Tiedon puutteella ei kuitenkaan ole vaikutusta tukiasumisen ohjaajien toimintaan, sillä kiinnostus aiheeseen on näkynyt hankkeen kursseille osallistumisena sekä arjen ilmastotekojen toteuttamisena niin vapaa-ajalla kuin työelämässä.

Tukiasumisen ohjaajat ovat ottaneet roolia myös ympäristökasvattajina. Käytännön työ toteuttaa ympäristökasvatuksen tavoitteita motivoimalla yksilöitä aktiivisesti osallistumaan ympäristön parantamiseen ja hankkimalla taitoja tunnistaa ja ratkaista ympäristöongelmia. Vaikeaksi koettu aihe sekä selkokiehisen materiaalin vähäisyys lisäävät saavutettavalla tavalla tapahtuvan ympäristökasvatuksen merkitystä. Uusien asioiden opettaminen on pitkäjänteistä työtä. Pitämällä kestävään kehitykseen ja ilmastonmuutoksen hillintään liittyviä asioita tärkeänä ja olemalla motivoituneita toimimaan, tukiasumisen ohjaajat varmistavat hankkeen tavoitteiden toteutumisen ja ilmastotyön jatkumisen myös osana tukiasukkaiden arkea. Samalla toteutetaan vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen tavoitteita takaamalla kehitysvammaisille samat yhteiskunnallisen osallistumisen

mahdollisuudet sekä sananvapauteen kuuluvan oikeuden etsiä, saada ja vastaanottaa tietoja ymmärrettävässä muodossa.

Tukiasukkaiden vaikeudet arjen käytännön taidoissa sekä uuden tiedon oppimisessa ja sen soveltamisessa vaativat aina tuen ja ohjauksen tarvetta. Omatoimisen suoriutumisen tueksi tukiasumisen ohjaajat kokevat tarvetta selkokieliselle materiaalille, jota tukiasukkaat voivat käyttää itsenäisesti. Videot ja kuvilla tuotettu materiaali voisivat auttaa tiedon saamisessa ja osallistumisessa arjen ilmastotekoihin.

Kurssin vetäjien tapa käsitellä ilmastomuutosta ja arjen ilmastotekoja pelien ja yhdessä tekemisen kautta koettiin hyväksi tavaksi käsitellä vaikeita aiheita. Hyvin rakennettuja ja mielenkiintoisia kurssikokonaisuuksia voitaisiin toteuttaa myös kehitysvammaisten työ- ja toimintakeskuksissa. Tyypillinen työkeskuksessa tehtävä työ on yrityksille tehtävää alihankintatyötä. Työkeskuksissa järjestetyn kurssitoiminnan avulla voidaan herätellä yrityksiä tekemään ilmastotyötä yhdessä tukiasukkaiden kanssa. Yhdessä suunnitellut ympäristötapahtumat toteuttavat myös hankkeen tavoitetta lisätä tukiasukkaiden yhteyksiä oman kodin ulkopuolelle.

Opinnäytetyön tulosten aikana nousi esiin aihe, jota olisi mielenkiintoista tutkia jatkossa. Viisas Valinta -hankkeen kursseille osallistuneet työntekijät toteuttavat arjen ilmastotekoja vapaa-ajalla ja kokevat ympäristökasvatuksen tärkeäksi osaksi hoitotyötä. Haastattelussa keskusteluun nousi kuitenkin työyhteisön sisäiset erot kestäväan kehitykseen liittyvissä arvokysymyksissä ja toimintatavoissa. Miksi työntekijät, jotka eivät toteuta arjen ilmastotekoja osana hoitotyötä, ole osallistuneet kurssille? Koetaanko aihe liian vaikeaksi vai eikö se kiinnosta? Oliko itseasiassa kynnys osallistua ilmastomuutosta käsittelevälle kurssille matalampi, kun arjen ilmastoteot olivat ennestään tuttuja ja aihe koettiin merkittävänä?

Lähteet

Aarnio-Linnavuori, E., 2021. *Mappa*. [Online]

Available at: <https://mappa.fi/materiaalit/johdantoluento-mita-ymparistokasvatus-on/>

Åberg, L., 2021. *Duodecim Terveyskirjasto*. [Online]

Available at: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00556>

Autere, S., 2019. *Kestävät elämäntavat auttavat ilmastoahdistukseen*. [Online]

Available at: <https://www.sitra.fi/uutiset/kestavat-elamantavat-auttavat-ilmastoahdistukseen/>

Cantell, H., Aarnio-Linnavuori, E. & Tani, S., 2020. *Ympäristökasvatus - kestävä tulevaisuuden käsikirja*. s.l.:PS-kustannus.

Ertimo, L., 2021. *Ilmastonmuutos selkokielellä*. s.l.:Kehitysvammaliitto ry.

Finlex, 1977. *Finlex*. [Online]

Available at: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>

Finlex, 2016. *Finlex*. [Online]

Available at:

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

Hirsjärvi, S. & Hurme, H., 2008. *Tutkimushaastattelu*. Helsinki: Gaudeamus.

Ilmastopaneeli, 2020. *Ilmastopaneeli*. [Online]

Available at: <https://www.ilmastopaneeli.fi/tiedotteet/suomalaisten-kotitalouksien-hiilijalanjaljen-pienennyttava/>

Kärppä, J., Laurila, T. & Lundgren, K., 2010. *Kestävää ammatillista koulutusta - näkökulmia ekologiseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen kestäväan kehitykseen*. [Online]

Available at: https://docplayer.fi/2629265-Kestavaa-ammattillista-koulutusta.html#show_full_text

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, 2023. *Ilmastotekoja arkeen*. [Online]
Available at: <https://kvps.fi/wp-content/uploads/2022/08/Ilmastotekoja-arkeen-esite-1.pdf>

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, 2023. *Viisas Valinta*. [Online]
Available at: <https://kvps.fi/kehittaminen/kehittamishankkeet/viisas-valinta/>

Kehitysvammaliitto, 2023. *Saavutettavuus*. [Online]
Available at:
<https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/saavutettavuus/>

Launis, V. ym., 1994. *Oikeus itsemääräämiseen*. Helsinki: Painatuskeskus.

Liimatainen, A., 2023. *Opetushallitus*. [Online]
Available at: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kestava-kehitys-ammattillisen-koulutuksen-tutkinnon-perusteissa>

Mäkinen, K., Sorvali, J., Lipsanen, A. & Hildén, M., 2019. *Kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunitelman 2022 toimeenpanon väliarviointi*, s.l.: Maa- ja metsätalousministeriö.

Pihkala, P., 2019. *Ilmastoahdistus ja sen kanssa eläminen*, s.l.: Mieli ry.

Puranen, T. & Teräväinen, J., 2023. *verneri.net*. [Online]
Available at: <https://verneri.net/selko/yhteiskunta/ilmastonmuutos/>

Saarilahti, J., 2022. *Selkosanommat*. [Online]
Available at: <https://selkosanommat.fi/arki/ilmasto-muuttuu-elama-muuttuu/>

Selkokeskus, 2023. *Selkokieli*. [Online]
Available at: <https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokielen-tarve/>

Sitra, 2011. *Kuntalaiset mukaan*, Helsinki: Sitra.

Suomen YK-liitto, 2023. *Vammaisten oikeudet*. [Online]
Available at: <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet/vammaisten-oikeudet>

The Intergovernmental Panel on Climate Change, 2023. *AR6 Synthesis Report - Climate Change 2023*, s.l.: The Intergovernmental Panel on Climate Change.

Tietoarkisto, 2023. *Kvalitatiivisen datan käsittely*. [Online]

Available at: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/kvalitatiivisen-datan-kasittely/>

Ulkoministeriö, 2023. *Agenda2030 - kestävän kehityksen tavoitteet*. [Online]

Available at: <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>

Vartiainen, A., 2013. *Kuuden suurimman kaupungin kehitysvammahuollon palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2012.* , Helsinki: Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 6/2013.

Vernerinen, 2020. *Voimaantuminen*. [Online]

Available at: <https://verneri.net/yleis/voimaantuminen>

Ympäristöministeriö, 2023. *Mitä on kestävä kehitys?*. [Online]

Available at: <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Haastattelurunko

Haastattelurunko

1. Ammattinimike
2. Mikä sai sinut lähtemään mukaan Viisas Valinta- hankkeeseen?
3. Onko kestävä kehitys sinulle terminä tuttu?
4. Jos ei oteta huomioon tätä hanketta, oletko aiemmin etsinyt tietoa kestävään kehitykseen ja arjen ilmastotekoihin liittyen?
  - a. Jos, niin mistä?
5. Oletko saanut riittävästi tietoa kestävästä kehityksestä sosiaali- ja terveysalan opinnoissasi?
  - a. Entä ilmastomuutoksesta ja ekologisesta kestävyyydestä?
6. Minkälaisia tunteita kurssin materiaali on herättänyt sinussa?
7. Minkälaisia tunteita kurssin materiaali on herättänyt tukiasukkaissa?
8. Minkälaisena koet aiheen käsittelyn tukiasukkaiden kanssa?
9. Ovatko tukiasukkaat nostaneet kiinnostusta kurssin aiheita ja ilmastotekoja kohtaan?
  - a. Minkälaisessa roolissa ohjaajat ovat olleet näissä vuorovaikutustilanteissa?
10. Miten merkittävänä näet ympäristökasvatuksen osana hoitotyötä?
11. Minkälaisia konkreettisia ilmastotekoja asukkaat tekevät tai heitä tuetaan tekemään arjessa?
12. Oletko kokenut jotain haasteita ilmastotekojen tekemisessä?
  - a. Onko ilmastotekojen tekemiseen aikaa päivittäisessä arjessa?
  - b. Vaikuttaako tukiasukkaiden itsemääräämisoikeus arjessa tehtäviin päätöksiin?
  - c. Muuta?
13. Uskotko, että hankkeen päätyttyä ilmastoteot ja kestävät valinnat jäävät pysyväksi osaksi omaa toimintaasi työelämässä?
  - a. Asukkaiden arkea?
14. Onko kursseilla saadusta/opitusta materiaalista ollut hyötyä hoitotyössä?
15. Tarvitsevatko tukiasukkaat ohjaajien tukea kurssimateriaalin ymmärtämisessä?
16. Minkälaiselle lisämateriaalille tai -koulutukselle olisi tarvetta?
  - a. Vai onko kurssi/työpajamateriaali ollut riittävä?
17. Muuta palautetta/huomioitavaa?

Suostumuslomake ja tietosuojailmoitus

Suostumuslomake ja tietosuojailmoitus

Tietoa henkilötietojen käsittelystä opinnäytetyöhön liittyvässä haastattelussa

TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVALLE

Olet osallistumassa opinnäytetyöhön liittyvään haastatteluun. Haastattelu liittyy Kehitysvammaisten Palvelusäätiön Viisas Valinta- hankkeeseen. Haastattelun tarkoituksena on selvittää miten saavutettava tieto ilmastonmuutoksesta ja sen hillinnästä vaikuttaa arjessa tehtäviin tekoihin kehitysvammatyössä.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja saat keskeyttää osallistumisesi haastatteluun milloin tahansa.

1. Haastattelun rekisterinpitäjä

Nimi: Minna Harju

2. Mitä henkilötietoja haastattelussa kerätään

- Nimi
- Sähköpostiosoite
- Äänitallenne
- Ammattinimike

3. Kuvaus haastattelusta ja henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Kaikkia haastattelua varten kerättyjä henkilötietoja käsitellään anonyymisti. Haastattelu äänitetään ja haastattelutiedot jäävät rekisterinpitäjälle. Opinnäytetyössä haastateltavasta henkilöstä puhutaan vain ammattinimikkeellä. Kaikki aineisto tuhotaan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Osallistumalla haastatteluun, annan suostumukseni henkilötietojen käsittelyyn ja haastattelun äänittämiseen.